ARKIVVERKET
RIKSARKIVET OG STATSARKIVENE

Finansdepartementet

(Høringssvaret sendes kun elektronisk)

Deres ref	Vår ref.	Dato
Høringsbrev 23.03.2018	2018/9665 LANY	26.06.2018

Høringsuttalelse til Finansdepartementets NOU 2018:7 *Ny lov om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå.*

Arkivverket er ikke på listen over forhåndsutnevnte høringsinstanser for den ovennevnte NOUen, men har behov for å komme med noen merknader til et konkret forslag i utredningen. Arkivverket er i en særskilt posisjon i forbindelse med statistikkloven, fordi vi gjennom lovpålagte avleveringer jf. arkivloven § 10 over tid overtar eierskapet til og råderetten over Statistisk sentralbyrås arkivmateriale, også statistisk grunnlagsmateriale. Vi skal deretter ta vare på og tilgjengeliggjøre arkivmateriale i tråd med vårt samfunnsoppdrag. Det ser ikke ut til at utvalget er bevisst på denne overføringen av materiale og ansvar.

Arkivverket har ingen innvendinger mot utvalgets hovedforslag i NOUen, slik de er oppsummert i de fem punktene i høringsbrevet, men har behov for å stille spørsmål ved og påpeke konsekvenser av et forslag i kapittel 8.8 *Beskyttelse av opplysninger*. Arkivverket har særskilte spørsmål til og synspunkter på hvem som er ment å være omfattet av denne taushetsplikten og hva som er begrunnelsen for og hensikten med en evigvarende taushetsplikt.

1. Vil taushetsplikten i ny statistikklov gjelde for Arkivverkets ansatte?

Ved avlevering fra Statistisk sentralbyrå til Arkivverket går råderetten over materialet over til oss jf. arkivloven § 10. Arkivverket er et forvaltningsorgan underlagt forvaltningslovens taushetsregler som normalt opphører etter 60 år, jf. § 13 c) tredje ledd. Ved begjæring om innsyn eller annen tilgang til materiale vurderer Arkivverket dette kravet etter offentleglovas og forvaltningslovens innsyns- og taushetsregler. Riksarkivaren har også myndighet til å forlenge denne taushetsplikten av personvern-hensyn, jf. forvaltningslovforskriften § 11. Arkivverket praktiserer i dag 100 års taushetsplikt på avlevert statistisk grunnlagsmateriale fra Statistisk sentralbyrå.

I forslag til ny lov i § 2-5 første og andre ledd står det angitt hvem som er bundet av taushetsplikten.

Postadresse:
Se www.arkivverket.no

Organisasjonsnr.
961 181 399

Telefon : 22 02 26 00
post@arkivverket.no

> *«Enhver som har eller har hatt stilling i eller oppdrag for Statistisk sentralbyrå, skal hindre at uvedkommende får kjennskap til opplysninger samlet inn for offisiell statistikk.*
>
> *Tilsvarende taushetsplikt gjelder for enhver som har eller har hatt stilling i eller oppdrag for annen offentlig myndighet som er ansvarlig for utvikling, utarbeidelse og formidling av offisiell statistikk, når det gjelder opplysninger som utelukkende er samlet inn for dette formålet».*

Arkivverkets ansatte omfattes ikke av denne ordlyden og Arkivverket er heller ikke omtalt i utredningen. Arkivverket tar dette som en bekreftelse på at statistikklovens taushetsbestemmelse ikke kommer til anvendelse overfor våre ansatte. Arkivverket mottar arkivmateriale fra hele statsforvaltningen og domstolene. Vi har behov for klare regler for å forholde oss til et krevende landskap av ulike taushetsregler. Når en ny lov skal vedtas, bør klarhet og forutsigbarhet tilstrebes. Hvis det mot formodning er lovutvalgets intensjon at statistikklovens taushetsregler skal komme til anvendelse overfor Arkivverkets ansatte, må dette fremgå tydelig av lovteksten.

2. Lite hensiktsmessig med evigvarende taushetsplikt

I utvalgets rapport fremgår det også på s. 86 at:

> *«Taushetspliktbestemmelsen bør forenkles noe. Gjeldende rett bør endres ved at dagens opphør av taushetsplikt for virksomhetsopplysninger etter 60 år og personopplysninger etter 100 år fjernes. Bestemmelsen er lite forenlig med den europeiske statistikklovens bestemmelser om fortrolig behandling av statistiske data.»*

Arkivverket oppfatter høringsnotatet dit hen at Statistikklovutvalget i utgangspunktet foreslår en evigvarende taushetsplikt for alt statistisk grunnlagsmateriale, og at denne omfatter opplysninger som ellers ikke er taushetsbelagt etter forvaltningsloven, som navn, adresse osv. Dersom dette skal gjelde for Arkivverket har vi følgende bemerkninger og innvendinger til dette:

Utvalget synes å endre taushetspliktens lengde med henvisning til europeisk statistikklovgivning. Annen begrunnelse for denne relativt omfattende endringen fremgår ikke av rapporten/ høringsnotatet. Vi mener at dette forslaget vil få relativt store praktiske og økonomiske konsekvenser og etterlyser derfor en mer konkret vurdering av dette spørsmålet og en konket henvisning til regelverket. Er det slik at evigvarende taushetsplikt er en bindende regel for alle EU/ EØS-land?

Lovutvalget har valgt å videreføre dagens regel om at forvaltningslovens § 13-13 e) ikke kommer til anvendelse. Dersom denne taushetsplikten gjelder overfor våre ansatte og taushetsplikten er evigvarende, får det den konsekvens at Arkivverket ikke lenger har hjemmel til å innvilge innsyn til forskere eller publikum. Disse begjæringene om

innsyn må i tilfelle Statistisk sentralbyrå vurdere selv, i og med at det er denne instansen som har vedtaksmyndighet. Erfaringsmessig kan Arkivverket fortelle at dette er ressurskrevende. Som nevnt over er tilgjengeliggjøring av arkivmateriale en stor del av vårt samfunnsoppdrag.

En gjennomføring av dette forslaget vil i betydelig grad påvirke Arkivverkets virksomhet og samfunnsoppdrag i negativ retning. Statistisk grunnlagsmateriale, nærmere bestemt grunnlagslistene fra de folke- og boligtellingene (FoB) som Indredepartementet og Statistisk sentralbyrå har gjennomført omtrent hvert tiende år mellom 1801 og 2001, er noe av det mest etterspurte og mest brukte av alt arkivmateriale Arkivverket oppbevarer. Når taushetsplikten for personopplysninger i disse folketellingslistene opphører, i nåværende regelverk etter 100 år for tellinger foretatt etter 1907, får dette statistiske grunnlagsmaterialet en utvidet funksjon som historisk dokumentasjon/kildemateriale. I så måte er det unikt og meget verdifullt, fordi det ikke finnes noen alternativ tverrsnittsoversikt over befolkningen på gitte tidspunkter før Norge fikk etablert sitt sentrale personregister/folkeregister i 1964. Materialet benyttes flittig av forskere innenfor ulike disipliner, befolkningshistorikere (demografer), sosialhistorikere, lokalhistorikere og person- og slektshistorikere (genealoger). For hvert tiende år bygger det seg opp store forventninger til «frigivelsen» av en ny folketelling innenfor disse fagmiljøene. Tellingene mellom 1801 og 1910 er allerede digitalisert og publisert digitalt både i skannet og transkribert (søkbar) form i Digitalarkivet, og tellingene fra 1920, 1930, 1946 og 1950 er nå under digitalisering i forbindelse med oppbyggingen av Historisk befolkningsregister. Tellingene fra 1960-1990 er for ca. 20 år siden avlevert fra Statistisk sentralbyrå til Arkivverket både i papir- og digital versjon. SSB har selvsagt også digitale kopier av de sistnevnte.

Det er lite hensiktsmessig med evig sperring av statistisk grunnlagsmateriale, fordi de færreste opplysninger på noen måte er sensitive utover personenes levetid. Dagens og morgendagens personvernlovgiving er også avgrenset til å omhandle personopplysninger om levende mennesker. Arkivverket undres over at statistikkloven skal gå lengre enn personvernregelverket i å ta personvernhensyn. Uansett vil de fleste opplysningene (i alle fall personalia) kunne finnes fritt tilgjengelige i andre arkiver. Fordelen med det statistiske grunnlagsmaterialet er at likeartede opplysninger for hele befolkningen er samlet på ett sted, og blir et effektivt materiale å arbeide med fordi man kan spare mye tid på å slippe å gjennomgå store mengder andre arkiver der opplysningene finnes mer spredt, og hvor det kan være vanskelig å vite om man har fått et komplett bilde av befolkningen. Denne komplettheten i det statistiske grunnlagsmaterialet er viktig, også på individnivå.

Det er også - av samme årsaker - lite hensiktsmessig med tidsavgrenset innsyn og krav til anonymisering. Det er et kjent virkemiddel fra historieskrivingen å eksemplifisere de lange linjene og de overordnede hendelsene i historien med små historier og anekdoter om enkeltpersoner. I de senere år har mikrohistorie blitt en sjanger for seg. Også biografer vil kunne finne kjerneopplysninger "på ett brett" i folketellinger o.a. Folketellingenes mulighet til å identifisere enkeltpersoner, eller skille personer med samme navn og fødselsår fra hverandre, er viktig også for saksbehandlingen i Arkivverket knyttet til andre typer saker enn de rent personhistoriske.

Statistisk grunnlagsmateriale, og i særdeleshet folketellinger, er viktig kildemateriale for lokalhistorie som bygdebøker, grendehistorier, biografier o.a. Dette er et arbeidsfelt, både profesjonelt og i fritiden, for mange mennesker uten formell kompetanse, og som ikke vil kunne få innsyn på grunnlag av forskerkompetanse eller innenfor forskningsprosjekter. Arbeid med bygdebøker vil bli vanskeligere, og tilfanget til lokalhistoriske årsskrifter vil reduseres. Alles tilgang til historisk kildemateriale er et viktig demokratisk prinsipp.

Det er ikke heldig å gjøre visse opplysninger taushetsbelagte til evig tid "bare" fordi de en gang ble samlet inn som statistisk grunnlagsmateriale. Som nevnt vil de fleste personaliaopplysningene kunne finnes i andre arkiver, men det vil kreve mer arbeid å finne dem, og de vil være mer uensartede. At personopplysninger i statistisk grunnlagsmateriale i dag er taushetsbelagt i 100 år, er greit ut fra alminnelig levetid. En utvidet taushetsplikt bør kun være aktuelt der opplysningene er av en slik karakter at de kan være til ulempe for senere generasjoner, f.eks. personers opphold i helse- eller straffeinstitusjoner. For slike opplysninger vil det trengs en skjønnsmessig vurdering for å fastsette en utvidet taushetsperiode, noe Arkivverket har lang erfaring med å utøve. Dersom den nye loven skal gjelde for Arkivverkets ansatte, bør det også fremgå der at Riksarkivaren har myndighet til å avgjøre om noen enkeltopplysninger etter statistikk-loven skal ha taushetsplikt ut over 100 år, akkurat som Riksarkivaren kan utvide taushetsplikten etter forvaltningsloven. Dette kan gjøres i samråd med Statistisk sentralbyrå, slik det gjøres i dag for tilgang til avlevert vs. ikke avlevert materiale for forskere.

3. Taushetsplikten bør uansett ikke gjelde for eldre materiale

Hvis taushetspliktens lengde skal endres, må Arkivverket vite hvilke regler som gjelder for hvilket materiale. Vi foreslår at den nye taushetslengden ikke skal gjelde for materiale som allerede er avlevert ved den nye lovens ikrafttredelse. Materiale som er avlevert og mer enn 100 år gammelt, er allerede i stor grad tilgjengeliggjort, og Arkivverket kan ikke se at det er gode grunner til å stenge tilgangen til dette materialet. Det samme gjelder for materiale som er avlevert men ennå ikke 100 år gammelt. Mye av dette er allerede digitalisert eller under digitalisering som en forberedelse til den planlagte og etterspurte tilgjengeliggjøringen for allmennheten når det passerer 100 år.

Med hilsen

Inga Bolstad
riksarkivar

Guri Lande
strategisjef

Dette brevet er godkjent elektronisk, og har derfor ingen håndskrevet signatur.